

Úkoly č.4

Téma: Právo a jazyk

Struktura tématu:

- a) právní principy jako nástroj interpretace (rozdíl mezi pravidly a principy podle Dworkina)
- b) otázka porozumění a interpretace významu právních pojmů
- c) otázka užívání právního jazyka

A)

Přečtěte si pozorně následující ukázkou, ve které popisuje R.Dworkin rozdíly mezi právními pravidly a principy:

- "Rozdíl mezi právními principy a právními pravidly tkví v logice věci. Oba soubory standardů se vztahují ke konkrétním rozhodnutím o právní povinnosti za určitých konkrétních okolností, liší se však co do charakteru direktivy, kterou dávají. Pravidla je třeba aplikovat metodou všechno nebo nic. Jsou-li dány skutečnosti, o nichž pravidlo hovoří, pak pravidlo buď platí, a v takovém případě je nutno akceptovat odpověď, kterou dává, nebo neplatí a pak rozhodnutí nic nepřináší." ... "Principy typu "nikdo nesmí mít prospěch z vlastního protiprávního jednání" se ani nesnaží stanovit podmínky, za nichž je třeba je aplikovat. Stanoví spíše důvod, který určitým směrem ukazuje, žádné konkrétní rozhodnutí však nutně nevyvolává."

- "Tento první rozdíl mezi pravidly a principy nutně vede k druhému. Principy mají jednu dimenzi, kterou pravidla nemají - dimenzi závažnosti (weight) čili důležitosti. Jakmile se principy kříží (např. politika ochrany kupců automobilů se kříží s principy smluvní svobody), pak ten, kdo musí tento konflikt rozhodnout, musí přihlídnout k relativní závažnosti každého z nich. Přirozeně nemůže jít o přesné měření a rozsudek, podle něhož je určitý princip nebo politika důležitější než jiný či jiná, bude často diskutabilní. Nicméně integrální součástí pojmu princip je, že má tuto dimenzi a že má smysl se ptát, jak důležitý či závažný ten který princip je.

Pravidla tuto dimenzi nemají. Můžeme hovořit o tom, že pravidla jsou funkcionálně důležitá nebo nedůležitá (...). V tomto smyslu může být jedno právní pravidlo důležitější než druhé, takže odporují-li si dvě pravidla navzájem, jedno v důsledku své větší váhy nahradí druhé."

- "Jestliže si dvě pravidla odporují, nemůže jedno z nich platit. Rozhodnutí, které z nich platí a které je třeba zrušit nebo změnit, se musí učinit s poukazem na něco, co je nad samotnými těmito pravidly. Právní řád může takové rozpory regulovat jinými pravidly, která upřednostňují pravidlo vydané vyšším orgánem, pravidlo vydané později, pravidlo speciálnější a podobně. Právní řád může také upřednostnit pravidlo, které se opírá o důležitější princip."

Viz k tomu blíže: Dworkin, R.: *Když se práva berou vážně*. Praha 2001, str. 45-50

a) Jaké rozdíly vidí Dworkin mezi pravidly a principy

Úkol č. 2

a) Vysvětlete význam uvedených principů.

b) Uveďte, zda se mohou stát východiskem pro právní rozhodování?

i) "*Suum cuique tribuere*" (Cicero): Každému, co jeho jest.

ii) "*Zlaté pravidlo*"

pozitivní forma: "Jednej vůči jiným tak, jak chceš aby jednali s tebou".

negativní forma: "Nechť jiným to, co nechceš aby činili tobě."

iii) "*Kategorický imperativ*" (Kant)

"Jednej tak, aby maxima tvého jednání mohla být uznána zákonem".

iv) *Princip férovosti* (John Rawls)

Jednej tak, aby všichni zúčastnění se podíleli stejnou mírou na zisku jako i nákladech.

v) *Princip odpovědnosti* (Hans Jonas)

Jednej tak, aby následky tvého jednání nenarušovaly, neohrožovaly nebo neničily lidský život a jeho životní prostředí teď a v budoucnu.

vi) Princip tolerance (Arthur Kaufmann)

Váž si a uznávej jiné lidi a jejich názory i tehdy, když s nimi nesouhlasíš.

Úkol č. 3

Uřčete, které pojmy v uvedených ukázkách jsou významově neurčité a dávají orgánu aplikujícímu právo možnost uvážení? Pokuste se zformulovat principy, které by se měly stát východiskem uvážení.

a) Ustanovení paragrafu 3 odstavec 1 občanského zákoníku zní:

"Výkon práv a povinností vyplývajících z občanskoprávních vztahů nesmí bez právního důvodu zasahovat do práv a oprávněných zájmů jiných a nesmí být v rozporu s dobrými mravy."

b) paragraf 450 občanského zákoníku k zmírňovacímu právu soudce stanoví:

"Z důvodu zvláštního zřetele hodných soud náhradu škody přiměřeně sníží"

c) V paragrafu 147 trestního zákona se uvádí:

"Kdo ve větším rozsahu zkrátí daň, clo, pojistné na sociální zabezpečení nebo zdravotní pojištění, poplatek nebo jim podobnou povinnou platbu, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta nebo peněžitým trestem."

d) paragraf 187a) trestního zákona zní:

"Kdo bez povolení přechovává omamnou nebo psychotropní látku nebo jed v množství větším než malém, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo peněžitým trestem."

B) Porozumění a výklad

Úkol č.4

Uváděné texty jsou příkladem porušení pravidel českého jazyka a tudíž stěžují porozumění a výklad. Vaším úkolem je i) určit chybu, tzn. zdůvodnit, proč je to chyba, čím stěžuje porozumění a výklad atd.

ii) pokuste se o správnou formulaci

1. z. č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, v paragrafu 2 odst.1 písm.1 vymezuje definici obuvi následovně:

"výrobek určený k ochraně nebo pokrytí nohou, který má připevněnou podešev, včetně hlavních částí takové obuvi, i když jsou prodávány samostatně."

2. prováděcí vyhláška k zákonu o ochraně spotřebitele č.331/1997 Sb., par.2 odst 1 písm. c) definuje studenou omáčku jako: "tekutý nebo emulzní výrobek používaný jako chuťová příloha k pokrmům a salátům, vyrobený

zejména z jedlých olejů, zahušťovadel, stabilizátorů, emulgátorů, zeleniny, ovoce, koření a mléčných výrobků..."

3. paragraf 453 odst.2 občanského zákoníku ve znění účinném do 31.12.1991 stanovil: "Věci opuštěné nebo skryté, jejichž vlastník není znám, připadají do vlastnictví státu."

Úkol č.5

a) Přečtete si pozorně následující skutkové podstaty trestního zákona:

b) Porovnejte znění uvedených paragrafů a uveďte v čem se liší

paragraf 198a

Podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod

(1) Kdo veřejně podněcuje k nenávisti k některému národu, etnické skupině, rase, náboženství třídě nebo jiné skupině osob nebo k omezování práv a svobod jejich příslušníků, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.

paragraf 260

Podpora a propagace hnutí směřujících k potlačení práv a svobod člověka

(1) Kdo podporuje nebo propaguje hnutí, které prokazatelně směřuje k potlačení práv a svobod člověka nebo hlásá národnostní, rasovou, náboženskou či třídní zášť nebo zášť vůči jiné skupině osob, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.

paragraf 261a

Kdo veřejně popírá, zpochybňuje, schvaluje nebo se snaží ospravedlnit nacistické nebo komunistické genocidium nebo jiné zločiny nacistů nebo komunistů proti lidskosti, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.

Úkol č. 6

Lukáš Ardelán a Pavel Brachač vyhrožovali v roce 1996 zbitím a vyhozením z vlaku čtyřem Romům v Hradci Králové. Obžalovaný Brachač navíc kopl jednoho z nich, když vystupoval z vlaku.

Oba útočníci byli obžalováni. Hradecký okresní soud však neakceptoval názor obžaloby, jenž trvala na kvalifikaci uvedeného skutku podle par. 196 odst. 2 TrZ. Své rozhodnutí, kterým neuznal pachatele vinnými z rasistického trestného činu, soud odůvodnil tak, že "je třeba rozlišovat tři velké rasové skupiny, a to indoevropskou, negroaustralskou a mongolskou, přičemž občané romského původu stejně jako občané české národnosti jsou příslušníky téže indoevropské rasy, a nelze tedy postihovat jako rasově motivované jednání násilné útoky ze strany pachatelů, kteří jsou jedné rasy." Obžalovaní byli odsouzeni "pouze" podle par. 196 odst. 1 TrZ.

- Analyzujte tento případ. Vycházejíc z argumentace soudce, kdy by podle něj bylo možné odsoudit útočníky podle par. 196 odst. 2 TrZ
- Jaký je rozdíl mezi užitím "rasově motivovaný trestný čin" a "rasisticky motivovaný trestný čin"? Pokuste se vysvětlit tento rozdíl

Úkol č. 7

Použijte níže citované ustanovení § 5 OZ a zhodnoťte, které z následujících faktických situací mohou spadat do rozsahu pojmu „pokojný stav“. Svou úvahu náležitě odůvodněte:

„Došlo-li ke zřejmému zásahu do pokojného stavu, lze se domáhat ochrany u příslušného orgánu státní správy. Ten může předběžně zásah zakázat nebo uložit, aby byl obnoven předešlý stav. Tím není dotčeno právo domáhat se ochrany u soudu.“

- Váš soused Vás v noci probudil, potřeboval si od Vás zavolat lékařskou pomoc pro svou nemocnou manželku.
- Nemůžete v noci spát, protože váš soused každou noc pouští nahlas hudbu.
- Pracujete na noční směny, ale ke své smůle bydlíte v blízkosti rušné křižovatky, takže se přes den nemůžete klidně vyspat.
- V noci nemůžete spát, protože váš dům je na okraji města v blízkosti lesa, a na okno Vám v noci narážejí netopýři a také Vás budí zvuky nočních ptáků.
- V noci nespíte, protože váš soused vlastní psa, který každou noc vyje a není k utišení.

Úkol č. 8

Úřad práce užil v odůvodnění svého rozhodnutí o vyřazení z evidence uchazečů o zaměstnání termín „přirozený úbytek“ - tj. uvedl, že uchazeč byl z důvodu „přirozeného úbytku“ vyřazen z evidence uchazečů o zaměstnání. Adresát rozhodnutí odůvodnění neporozuměl. Úřad práce mu nato vysvětlil, že "přirozený úbytek" je termín, který užívá jeho počítačový program, v němž je vedena elektronická podoba verze evidence.

- V čem spočívala příčina adresátova neporozumění?
- Jak by mohl znít zákonný důvod o vyřazení z evidence uchazečů o zaměstnání na základě zákona o zaměstnanosti?

Úkol č. 9

Kriticky zhodnoťte definiční ustanovení v § 3 odst. 1 zákoně 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů:

„Žadatelem pro účel tohoto zákona je každá fyzická i právnická osoba, která žádá o informaci.“

- a) V čem je daná definice problematická?
- b) Zhodnoťte explikační hodnotu (vysvětlující potenciál) definice.
- c) Pokuste se ji přeformulovat tak, abyste se vyhnuli učiněné chybě v definování.

Úkol č. 10

Zamyslete se nad účelem rozdílných definičních vymezení výše uvedených termínů „dítě“ a „osoby blízké“. Přitom použijte citované právní předpisy, které uvedené termíny obsahují.

Pokuste se vyložit, proč legální definice osob blízkých obsažená v § 116 OZ neobsahuje klauzuli „pro účely tohoto zákona“ a jaký smysl bude mít tato skutečnost při interpretaci tohoto ustanovení.

§ 2 odst. 1 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí:
„Pro účely tohoto zákona se dítětem rozumí nezletilá osoba.“

20 odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, v platném znění:
„Dítětem se pro účely tohoto zákona rozumí dítě vlastní nebo osvojené, a pokud se dále nestanoví jinak, též dítě převzaté do trvalé péče nahrazující péči rodičů.“

116 OZ:

„Osobou blízkou je příbuzný v řadě přímé, sourozenec a manžel; jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké, jestliže by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pocítovala jako újmu vlastní.“

24 zákona o č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, v platném znění:
„Za osoby blízké se pro účely tohoto zákona považují manželé, příbuzní v řadě přímé, děti uvedené v § 20 odst. 1, sourozenci, zeť a snacha, a to kteréhokoli z manželů.“